

790. VÝROČIE

PRAVOTICE

1232 – 2022

**OBEC PRAVOTICE
MÁJ 2022**

ISBN 978-80-570-3902-0

ÚVOD

Poznanie minulosti a úcta k nej je predpokladom pochopenia prítomnosti i budúcnosti. Je potrebné aj pre pochopenie života v tej-ktorej obci, pretože regionálna história spolu s názorne a presvedčivo podaným rozborom súčasnosti ukazujú zákonitosť vývoja a pomáhajú upevňovať lásku ku svojej obci, národnú hrdosť. Pri príležitosti výročia od prvého záznamu o Pravoticiach bola sústredená pozornosť nielen na Pravotice minulé, ale aj na Pravotice prítomné a na ich výhľad do budúcnosti.

Celá naša krajina – jej mestá a dediny, skrývajú v sebe obrazy zo života nášho ľudu i celého národa. Sú to obrazy dávne i pradávne – obrazy života plného vojen a mieru. Povinnosťou potomkov je, aby sa pri nich občas zastavili a overili si svoj vzťah k dielu i k životu svojich predkov, aby sa v spomienkach snažili venovať pozornosť všetkému, čo si pozornosť zasluhuje – pravda, pokiaľ to nateraz vedomosti o minulosti obce dovoľujú. Preto treba spomenúť všetko, čo tvorilo alebo tvorí Pravotice od ich dávnych čias až po našu súčasnosť.

Rok za rokom, postupom času, naša obec Pravotice a jej obyvatelia prechádzali určitými historickými obdobiami od osídľovania až po jej súčasnosť.

Publikácia je určená všetkým tunajším súčasníkom aj rodákom, ktorí sa roztratilí po Slovensku či za jeho hranice. Pre všetkých, ktorí ste sa akýmkoľvek spôsobom zúčastnili na dianí v obci, nech je zdrojom hrdosti na život, prácu a dielo našich predkov i našich súčasníkov.

Je úprimnou snahou vzbudiť v srdciach súčasných i budúcich obyvateľov lásku a priazeň ku Pravoticiam starým, dnešným i zajtrajším.

Zostavovateľia

I. Z NAJSTARŠÍCH DEJÍN PRAVOTÍC A ICH OKOLIA

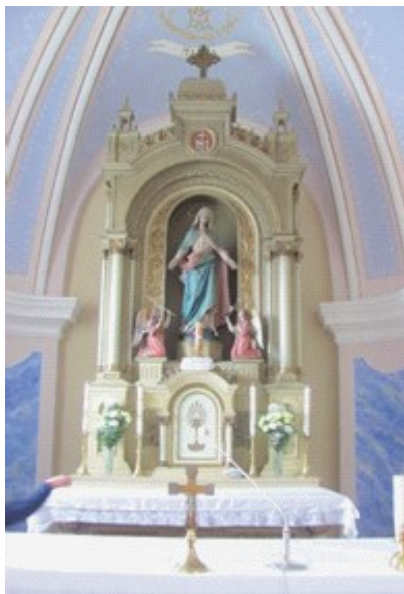
Konkrétna správa o samotnej obci Pravotice sa doteraz zachovala len z 13. storočia a to z roku 1232 za vlády Ondreja II. Z tohto istého roku pochádzajú aj záznamy o našich najbližších susedoch – o Vysočanoch, Nedašovciach a Bánovciach nad Bebravou.

Ak chceme pochopiť starobylosť našej obce a prostredie, v ktorom žijeme, musíme hovoriť aj o našich susedoch bližších i vzdialenejších, o celom regióne, do ktorého Pravotice v 13. storočí patrili. Je skutočnosťou, že Pravotice ako aj ich susedia sú staršie ako záznam sám, ktorý nám len hovorí o vlastníkoch zeme, o rodine Dejmeniovej. Vtedy sa Pravotice nazývali Provta.

Obec leží na severovýchode Nitrianskej sprašovej pahorkatiny, na hornom toku ľavostranného prítoku Bebravy. Odlesnený chrbát chotára tvoria tret'ohorné usadeniny, pokryté sprašovými hlinami. Archeologický výskum potvrdil nálezy z doby lužickej kultúry v mladšej dobe bronzovej. Pravotice so svojim okolím patrili už do doby staroslovanského osídlenia

Obnova strechy na Kostole Panny Márie z 18. storočia

Obnovený interiér v kostole

Obnovený kríž v obci

Slovenska. Dokazuje to aj staroslovanský birituálny mohylník zo 7. – 8. storočia vo Vysočanoch, mohylník v Brezolupoch, veľkomoravské hradisko v Skačanoch, veľkomoravské pohrebisko z 8. storočia v Žabokrekoch s dodnes jestvujúcou gotickou tvrdzou strážnej veže, mohylník v Šišove a v Hradišti.

Dominantou obce je barokový Kostol Panny Márie z 18. storočia, prestavaný v 19. storočí a upravený okolo roku 1902. Kostol je jednoloďový s mierne zaobleným uzáverom presbytéria, pristavanou sakristiou, vstavanou vežou. Priestory sú zaklenuté pruskou klenbou, na západnej strane je situovaný drevený organový chór. Fasády kostola sú hladké, priečelie je so štítom a strecha je zakončená stanovou strieškou.

Tieto pamiatky, ako i dôkazy o slovanskom osídlení Bánoviec nad Bebravou a Topoľčian sú svedectvom, že už v tých dobách v našom prostredí sídlili potomkovia starých Slovanov, ktorí boli úzko spätí aj s existenciou Veľkej Moravy. Naši ostratickí susedia sú doložení už v roku 1193 ako terra Strece a z toho istého roku nám záznam o Dubnici nad Váhom dokazuje, že sme boli úzko spätí s dňami od Dubnice cez Ostratice s Nitrianskou Blatnicou. V ňom nachádzame rodové spojenie troch bratov: Stojslava, zvaného aj Stojša, Vratslava a Piskina. S ich rodovým majetkom sa viažu

aj Pravotice, Vysočany i Bánovce nad Bebravou a čiastočne i Brezolupy cez dubnické panstvá až do roku 1912.

Bolo by vzácné, nielen pre dejiny Pravotíc a ich susedov, ale i pre dejiny Slovenska vedieť, kto bol otec troch bratov, ktorých dedičné majetky boli Ostratice a Dubnica nad Váhom. Prečo staré záznamy dávajú prednosť Ostraticiam a nie Bánovciam nad Bebravou alebo Uhrovcu, ktoré sú až oveľa neskôr samostatným dištriktom ich dedičských majetkov a napokon, ako v skutočnosti vyzeral chotár Pravotíc pred záznamom z roku 1232.

Podľa listiny z roku 1193 vieme, že išlo o rodinu alebo rod služobníkov Trenčianskeho hradu, ktorá zeme Ostratic a Dubnice nad Váhom držala ako dedičné zeme. Súčasne sa z listiny dozvedáme, že kráľ vyňal Vratslava a jeho potomkov z podriadenosti Trenčianskeho hradu a povýšil ho medzi svojich služobníkov.

Keď si uvedomíme, že bratia, ktorých mená majú slovanský pôvod a súčasne z listiny poznáme ich zásluhy, musíme si bližšie premietnuť dobu, v ktorej žili. O to viac je zaujímavá história Pravotíc a ich okolia.

Na konci 12. storočia, kedy sa pravdepodobne aj ostratický chotár rozdelil na ostratický, pravotický a bánovský, bolo Uhorsko európskou veľmocou, najmä za vlády Bela III. (1173 – 1196). O ňom vieme, že silne podliehal vplyvu východnej a západnej cirkvi. Svojho mladšieho syna, neskoršieho kráľa Ondreja II. (1205 – 1235) dosadil za haličského kráľa. V tej dobe mu na cisárskom dvore v Carihrade verne slúžili Stojša i Vratslav. Boli vari reštaurátormi cyrilometodskej misie? Stojšlav pred smrťou v roku 1185 poručil Nitriansku Blatnicu zoborskému kláštoru. O dva roky padol v haličskej vojne a Vratslav sa vrátil ťažko ranený. Za tieto zásluhy a za život brata ho kráľ Belo III. (1173 – 1196) obdaril nielen titulom, ale i majetkami Premiera, Súľova a Kameničian. Vratslav sa s bratom Piskinom o staré dedičné majetky podelil rovným dielom a z novodarovaných dal bratovi Piskinovi časť majetkov Súľova a Kameničian. Piskin vtedy nebol povýšený, ale v roku 1271 je podľa listiny, ktorej originál sa nachádza v Maďarskom krajskom archíve v Budapešti, povýšený do šľachtického stavu jeho pravdepodobný potomok je Moghud (Gude).¹⁾ Moghud bol spolu so synom Michalom v roku 1271 povýšený do stavu šľachtického za verné služby vo vojne s českým kráľom Přemyslom Otakarom II. (1253 – 1278). Koncom 14. alebo začiatkom 15. storočia rodina buď vymrela, alebo stratila svoje majetky. V roku 1239 patrila majetok tejto rodiny hradnému panstvu Trenčianskeho hradu, ktorý bol od roku 1299 majetkom Matúša Čáka až do jeho smrti, do roku 1321.

Pravotice sa spomínajú už v roku 1323, vtedy sa nazývali Protha. Bolo to dva roky po smrti Matúša Čáka a v dobe obnovenia jednoty uhorského štátu za vlády Karla Róberta (1308 – 1342) z rodu Anjouovcov. V roku 1370 sa opäť potvrdzujú Pravotice ako obec Prauota za vlády Ľudovíta Veľkého (1342 – 1382), syna Karla Róberta. Súčasne sa potvrdzujú

susedné Vysočany Ľudovítom Veľkým a to až dva razy – v rokoch 1337 a 1345. Susedné Nedašovce, majetok Nitrianskeho hradu, boli doložené od spoločného záznamu z roku 1232 až v rokoch 1715, 1720 a v roku 1753 sa stali majetkom trnavských jezuitov.

Ďalšia darovacia listina Pravotíc pochádza z roku 1598, za vlády Rudolfa II. (1576 – 1608), v období náboženských sporov. Pravotice mali vtedy 21 domov. Kým obdobie Žigmunda Luxemburského (1387 – 1437), syna Karla IV., sa v roku 1405 dotklo Vysočian a Bánoviec nad Bebravou v roku 1389, Pravotice boli spomínané až v roku 1720 a mali 10 daňovníkov.^{2/} Pravotice boli doložené Máriou Teréziou (1740 – 1780) v roku 1773 spolu s Vysočanmi. Išlo o nové urbáriálne predpisy, ktoré jednotne a presne určovali povinnosti sedliakov. V nich Mária Terézia odstránila neľudské mučenie za odopretie práce na panských majetkoch. Zato povolila trest 24 palíc, tzv. palicovanie.

Donačná listina z roku 1784 bola potvrdená za vlády Jozefa II. (1780 – 1790), syna Márie Terézie. Bola vydaná tri roky po vydaní Tolerančného patentu (1781). Pravotice mali vtedy 35 domov, 44 rodín, 249 obyvateľov.^{3/} Posledný záznam bol urobený v roku 1828. Pravotice mali vtedy 23 domov a 234 obyvateľov. Bolo to obdobie vlády Františka II. (1792 – 1835) a metternichovského absolutizmu. Uprostred centralizačných snáh Viedne a uhorských snáh maďarskej šľachty o štátnu samostatnosť prebúdzajú sa snahy o prejav osobitého národného ducha. Vrcholí aj prebudenie myšlienky slovanskej spolupatričnosti. V tomto národnostnom prebudení nadobúda veľké rozmery maďarizačný nátlak, ktorý o dvadsať rokov vrcholí v boji o slovenský spisovný jazyk. Pravotice v tomto boji stoja blízko Uhrovca a čerpajú z myšlienok Ľudovíta Štúra a bernolákovcov. Starí obyvatelia spomínajú, ako ich dedovia – pani slávi – sledovali s úzkosťou i nádejou rusko-japonskú vojnu na Ďalekom východe a jej boje o námornú základňu, ktorá od r. 1898 patrila cárskemu Rusku – o Port Artur.

Vysvetlivky:

^{1/} *Moghud (Gude) pravdepodobne vnuk a potomok Vratslava. Citované z knihy Dubnice nad Váhom, str. 43. Autori knihy Anton Bagin – Dušan Janota (1967).*

^{2/} *Historické štúdie III. Bratislava 1957, s. 275 – 286. Text listiny tiež tam, s. 297 – 299.*

^{3/} *Listina z roku 1193, jej originál sa nachádza v Maďarskom krajskom archíve v Budapešti (D1 – 40097). Listinu uverejnil Gustáv Wensel v Codex arpadianu s continautus III. s. 256, 4.153.*

II. OBEC A JEJ VLASTNÍCI

Z roztrúsených záznamov v starých archívoch o obciach a mestečkách a o Pravoticiach už len zo zachovanej hovorovej reči v názvoch častí pravotického chotára zostávajú hmlisté spomienky, že ich obyvatelia boli až do doby Matúša Čáka Trenčianskeho slobodnými roľníkmi, hradištnými robotníkmi a dvornými sluhami, pravdepodobne najdlhšie pretrvávajúceho kmeňového útvaru z doby po zániku Veľkej Moravy. Tento útvar si cez otca Stojslava, Vratslava a Piskina zachoval osobitné postavenie z čias politickej svojbytnosti, štátnej správy a pozostatkami cirkevnej organizácie z doby Veľkej Moravy.

V tejto súvislosti sa žiada hlbšie zahľadiť do obdobia spred rokov haličskej vojny (1187), ktorej sa dediční majitelia Ostratic a Dubnice nad Váhom, majitelia Pravotíc, zúčastnili a verne slúžili synovi Bela III., Ondrejovi, na cisárskom dvore v Carihrade. Vo vojne padol jeden z majiteľov dedičných zemí a sám vlastník Nitrianskej Blatnice – Stojslav.

Druhý vlastník – Vratslav, sa vrátil ťažko ranený a bol Belom III. povýšený do stavu šľachtického. Kto bol otec týchto bratov, nám zatiaľ história nevie povedať. Isté je, že keď kráľovská listina hovorí o dedičných majetkoch, tým nám potvrdzuje aj vlastníctvo ich otca v Ostraticiach a v Dubnici. Tu by bolo najzaujímavejšie vedieť, kto bol ich otec, vari i otec ich otca.

Nielen pre našu zvedavosť, ale pre dejiny Slovenska je smutné, že najtemnejším úsekom dejín Slovenska je obdobie po zániku Veľkej Moravy. Archeológia nám pomaly, ale isto dáva faktografické dôkazy o rozlohe Veľkomoravskej ríše, nevie nám však ešte stále objasniť osudy mnohých veľkomoravských rodov i samotné osudy Slovákov.

Dobré vieme o mocenských vplyvoch nemeckých kráľov na naše územie i o snahách Maďarov, najmä jej najprispôsobivejšej časti – Arpádovcov (1000 – 1301), ale nič nevieme o pokusoch o obnovu ríše, ku ktorej aj pri nežičlivosti dejín, skromnosti a nedostatku správ, alebo z dôvodov vytvoriť protivládu k nemeckej ríši, ktorú podporovali i niektorí Arpádovci, najmä Štefan I., ktorý vytvoril pre syna Imricha údelné kniežatstvo. Tejto úvahe nepomáhajú historické obdobia ako jestvovanie údelného kniežatstva alebo pohraničného kniežatstva od doby Štefana I. až po Kolomana, syna Ladislava I. (1095 – 1116), ktorý zrušil údelné kniežatstvo – pohraničné vojvodstvo, ktorého podstatnú časť tvorilo územie Slovenska.

Tu sa ešte natíska otázka – prečo Koloman tak ukrutne zaobchádzal s vlastným bratom – posledným vojvodom Álmošom a jeho synom, neskorším uhorským kráľom Belom II. (1131 – 1141)? Boli to rozpory medzi Arpádovcami o spôsob vlády nad Slovenskom? Napokon, je zaujímavé, že aj syn Koloman, expanzívny uhorský kráľ Štefan II. (1116 – 1131) utrpel na moravsko-slovenskej hranici porážku.

Tieto historické skutočnosti potvrdzujú, že ku snahám o obnovu a neskôr aspoň o udržanie pohraničného vojvodstva mohlo prísť i v samotných kmeňových útvaroch ako na Morave, v Čechách i na Slovensku. My sa dnes môžeme len pýtať – patrili Stojslav, ktorý padol v roku 1187 v haličskej vojne, jeho ranený brat Vratslav a napokon i najmladší brat Piskin, ktorého potomkovia boli za služby Přemyslovi Otakarovi II. (1253 – 1278) povýšení až v roku 1271 do stavu šľachtického, – do kmeňového útvaru odvážnych obhajcov existencie údelného kniežatstva? Vari to bola jedna z príležitostí, ktorá sa naskytla za vlády Bela III. (1173 – 1196) práve preto, že bol jedenásť rokov rukojemníkom byzantského cisára a s jeho pomocou bol dosadený na uhorský trón? Belo III. sa skutočne prejavil ako nositeľ nielen francúzskych, ale i byzantských skúseností, ktoré v sebe mohli niesť pre pozostalé kmeňové útvary slovienskych rodov spomienky na cyrilometodskú tradíciu Veľkej Moravy. Napokon doba Bela III. niesla v sebe ešte stále aktuálnosť možnosti dorozumenia sa východnej cirkvi so západnou cirkvou.

Za veľkých premien tento útvar zaniká, poznáme konkrétne len tie rody, ktoré priamo súviseli s dedičnými majetkami Stojslava, Vratslava a Piskina. Aj to až od roku 1439, kedy sa majetok Dubnice nad Váhom stal spolu s Bánovcami majetkom trenčianskeho panstva. Potom až do polovice 19. storočia boli Bánovce samostatným dištriktom panstva Trenčín. Vtedy začal pravotický chotár meniť svojich majiteľov a obec bola poddanskou až do konca feudalizmu.

V roku 1594 prevzal gróf Štefan Ilešházi záloh trenčianskeho panstva so súhlasom Rudolfa II. (1576 – 1608). Štefan Ilešházi pre podozrenie z účasti na bočkayovskom povstaní upadol do nemilosti. Hoci bol hlavným županom Trenčianskej a Liptovskej župy, majetok mu skonfiškovali. Za sprostredkovanie Viedenského mieru v roku 1606, ako aj Žitavského mieru (11. 11. 1606) s Turkami mu boli vrátené. Zomrel bez potomkov. Väčšinu majetkov odkázal svojmu synovcovi, ktorý sa stal stúpencom reformácie. Vtedy odovzdali Ilešháziovci pravotický kostol pod správu novej viery. Táto skutočnosť sa zachovala i v ústnom podaní.

Po smrti Gašpara Ilešháziho (synovec Štefana Ilešháziho) sa v roku 1648 podelili o majetky jeho synovia: Gabriel a Juraj. Gabriel zomrel v roku 1667 bez mužského potomka. Gabrielov podiel zdedil jeho brat Juraj a v roka 1644 konvertoval na katolícku vieru za vlády Leopolda I. (1657 – 1705). V tej dobe asi v roku 1678 v Pravoticiach vznikla škola (zanikla v roku 1978). Rozhárane majetky po ňom zdedil roku 1689 jeho synovec, Mikuláš Ilešházi. Majetky usporiadal až po jeho smrti syn Jozef. Jozefov syn, Baptista Ján Ilešházi bol posledný dedič a štedro podporoval slovenské písomníctvo. Posledný majiteľ Pravotíc, Štefan II. Ilešházi, nemal potomkov. Tri roky pred svojou smrťou (21. 5. 1835) predal svoje majetky – a medzi nimi aj Bánovce s Pravoticami – barónovi Jurajovi Šimonovi

Sinovi.^{1/} Cisár František II. ho povýšil v roku 1822 na baróna za rozvoj domáceho obchodu a priemyslu.

Touto kúpou sa dostala časť pravotického chotára aj spolu s časťou chotára Vysočian a Brezolúp do rúk nielen neslovanskej, ale aj bankárskej rodiny. Táto skutočnosť sa zachovala dodnes v pomenovaní časti chotára ako „Sinajské panstvo“. Víažu sa k nemu spomienky na drábov, ktorí sídlili v administratívnych budovách pod Derešom. Ešte prednedávnom stáli oproti predajne dnešnej Jednoty a Zbrojnice. Posledný dráb sa zdržiaval v Pravoticiach ako úradník panstva. V ústnom podaní sa zachovalo niekoľko povestí o palicovaní v administratívnych budovách pod Derešom a o utáť hlavy poddanému, ale aj o násilnostiach po zrušení poddanstva. Posledné násilie zažil ako mládenec občan Beňo, ktorý musel vytiahnuť z trasoviska voly na Žapove pole. Po ich vytiahnutí a odretí si pýtal sľúbenú odmenu. Za prácu v nedeľu sa malo platiť. Drábi ho vysmiali a pa-licovali, pretože sa nedohodol, ako má byť vyplatený.

Postupné bankrotovanie panstva a jeho rozpredávanie Sinovými dedičmi sa začalo v roku 1887. Tento proces ukončila posledná dedička, Ifigénia d' Harcourt. Peštianska Pozemková a parcelačná banka prevzala napokon v roku 1910 – 1912 majetky súdne a rozpredala ich na úhradu dlhov zbankrotovanej dedičky.

Grófske a barónsko-bankárske rodiny predstavujú vlastníť pravotický chotár až v 20. storočí. Už koncom 19. storočia prichádzajú na rozpredávajúce sa panstvo, ale aj na brodzianske majetky noví majitelia. Na sinovské prichádzajú rodiny z Čiech a z Moravy. Na lokalitu zvanú Betlehem prichádza Zoček a za ním neskoršie jeho príbuzný Novák. Zvyšok kupujú pravotické rodiny Šinských, Bitarovských a z Ameriky sa vracajú Slovák Briška i prísťahovaný Obert. Sú to len jednotlivé časti Domoviny, Zapova a Štepnice.

V roku 1900 kupujú štyria bratia z Brezolúp pravotickú časť brodzianskeho panstva na Záhumnom a v Brezinách. Takmer osemsto rokov sa stará vetva brezolupských Ševčíkovcov udomáčuje v Pravoticiach pre nedostatok pôdy na obživu.

Pravotice boli v rokoch 1649 – 1651 pôsobiskom Sebastiana Fabriciusa (1625, Kutná Hora – 1681, Drážďany), ktorý po nemecky napísal významnú barokovú autobiografickú prózu Spina pungens – Stachlicher Dorn (Pichľavý trň), ktorá vyšla tlačou v Drážďanoch v roku 1679. Ako dobrý rozprávač opisuje v nej neobyčajné príbehy zo svojho dvojročného pobytu medzi Turkami v Csovári. V roku 1661 sa zdržiaval aj v Látkovciach a pôsobil ako farár i na rôznych iných miestach Slovenska. V časoch náboženského prenasledovania ušiel v roku 1672 do Nemecka.

Betlehem

Vysvetlivky:

^{1/} Barón Juraj Šimon Sina (1782 – 1856) bol gréckeho pôvodu z Hodosu a z Kidzie.

III. ŠTRUKTÚRA OBYVATEĽSTVA

Pri príležitosti 790. výročia od spomenutých prvých záznamov o obci Pravotice treba spomenúť – aj pri všetkej skromnosti – jej obyvateľov, ľud, ktorý prežil slávne i smutné dejiny svojej vlasti a ktorý ich v podstate tvoril i keď ho archívy len anonymne spomínajú. Treba uviesť aspoň tie udalosti, ktoré Pravotice neobišli, ale menili štruktúru ich obyvateľstva v dávnejšej minulosti. Boli to vojny. Pripomenieme si len tie, o ktorých z dejín vieme, že sa s celou svojou ukrutnosťou prehnali cez obydľia ich obyvateľov. Jadro obce bolo už v dobe záznamu z roku 1232 v oblasti Dvorišťa, Zádorného, Záhumného, patriace podľa záznamu rodine Dejmendiovej. Ďalšie časti chotára sa nazývajú Žapov, Špania zem, Derešok, Hajné, Pankovica, Krásno, Široká, Koza, Zakruhličné, Bytové, Zadlhé, Dlhá Lúka, Liešne, Orešné atď. V týchto lokalitách sa našli ojedinelé mince z rôznych dôb. Sú to mince cudzích kráľov. Nesúvisia s obyvateľstvom Pravotíc, ktoré zanechalo po sebe krásne slovanské pomenovanie. Názvy súvisia so staroslovanským a veľkomoravským osídlením.

Konovičné a štátna cesta III. triedy k vjazdu na R2 Ruskovce – Pravotice

Záhumnie a Lúky

Jar na poliach

Vojská franských a nemeckých cisárov a časté nájazdy Maďarov pod Arpádovým vedením prispeli k pádu Veľkej Moravy a ku zániku pokojného rozvoja života aj na hornej Nitre a v Pravoticiach. Koncom 10. a začiatkom 11. storočia si Maďari vydobyli v tesnom susedstve strategickú vojenskú polohu. V neďalekých Pečeňanoch vznikla aj strážna pohraničná línia. Strážil ju Maďarom príbuzný kmeň Pečenegov. Tak sa Pravotice so svojím okolím odrazu ocitli uprostred pohraničného pásma medzi Pečeňanmi, Hradišťom, Skačanmi a Žabokrekami. Pravotickým chotárom prechádzala stará vojenská cesta, ktorú dnes sčasti zrenovovalo JRD Brezina pre svoje účely od hospodárskeho dvora po tzv. magistrálu. Po nej prechádzali dobyvačné i obranné vojska. Nemohlo ju obísť v roku 1018 vojsko Boleslava Chrabrého (992 – 1025) proti Štefanovi I., ktoré obsadilo celé Slovensko. V roku 1042 nemecký cisár Henrich III. kráčal za uznaním nemeckej zvrchovanosti do Uhorska cez naše územie. Získal deväť hradov, medzi nimi boli Nitra i Trenčín. V roku 1069 bol bánovský región, teda i Pravotice, súčasťou slovenských plukov, ktoré za kniežata Gejzu I. bojovali proti uhorskému kráľovi Šalamúnovi a nemeckému cisárovi Henrichovi IV. Z hľadiska vplyvu na štruktúru obyvateľstva má veľký význam rok 1091. Kráľ Ladislav (1077 – 1095) poskytol ochranu a pobyt pri úteku českému Břetislavovi v Trenčíne.¹¹ Asi dvetisíc Břetislavových vojakov sa dostalo i do okolia Bánoviec a niektorí sa usadili v krajine natrvalo. V roku 1096 sa dotkla okolia Pravotíc aj prvá križiacka výprava. Niektoré nedisciplinované skupiny pod Falkmarovým vedením prichádzali cez Čechy a Moravu na Považie a na Ponitrie. Plienili kraj a robili násilnosti. Obyvatelia Považia a Ponitria sa postavili na odpor a značnú časť Falkmarovej skupiny pobili. Pravotice, hoci o nich záznam nejestvuje, v tej dobe jestvovali. Dôkaz o ich existencii vydala zem. Pri kopaní základov pre byt učiteľa boli obnažené hroby. Mŕtvi boli uložení v troch vrstvách nad sebou. Takto sa pochovávalo v 11. storočí, aby mŕtvi boli čo najbližšie ku kostolu v posvätej zemi. Zachoval sa i jeden náhrobný kameň. Jeho ležatá poloha by poukazovala na balkánsky spôsob pochovávania. Ústna tradícia hovorí o hromadnom navštevovaní pravotického kostola zo vzdialenosti. Kedy bol prvý kostol v Pravoticiach postavený i s farou, nie je známe. Pravotice mali v minulosti postavenie farskej obce. Toto postavenie stratili, keď v roku 1663 vtrhli do Bánoviec a ich okolia turecké hordy. Pri dverách cintorínskeho Kostola svätého Mikuláša zavraždili pri úteku posledného pravotického farára – Jána Crispicha. Jeho telesné pozostatky sa nachádzajú v blízkosti cintorínskeho kostola. Farská budova, ktorá v Pravoticiach stála a bola zrútená v druhej polovici 20. storočia, bola z nepáľenej tehly. Mala slamenú strechu a typický výpusťok. Stála na kamennom

základe so štyrmi veľkými rohovými balvanmi. Krov bol zhotovený bez jediného klinca. Od vysočianskeho dekana Beniaka ju kúpil koncom 19. storočia farský kočiš Pietrik. Jeho syn Ján ju mohol podľa zmluvy zbúrať s podmienkou, že pristaví vo dvore šopu pre farský záprah. Podrobnejšie udalosti o tureckých vpádoch do obce sa nezachovali, je len opísaná udalosť v Nyitravármegye monografiája od Libertyny Gustáva, bývalého škôldozorca Nitrianskej župy, do ktorej kedysi Pravotice patrili. Záznam hovorí, že maďarské žartovné porekadlo „Legeny Tatar“ má údajne pôvod v Pravoticiach. Keď raz Turci prišli na rabovku, jeden z janičiarov uchytil na koňa aj manželku istého Pravotičana. Keď sa to manžel dozvedel, utekal na briežok ku kostolu. Keď už videl len prach za cválajúcimi koňmi do Rybian, obrátil sa a cestou si hundral: „Chudák Tatár“.

Málo pokojných rokov poznali pravotickí obyvatelia. Slovensko po svojom pripojení sa k Uhorsku bolo bojiskom, na ktorom si merali sily cudzí králi, cisári a správcovia Slovenska. Najtragickejšie pohromy priniesli Slovensku Kumáni, Tatári a Turci. V ohni zhoreli archívy a knižnice staroslovenskeho písomníctva. Na kopytách svojich koní rozniesli kultúru, aká nemala obdoby v dejinách stredoeurópskych národov. Vyvraždili takmer dve tretiny obyvateľstva. V polovici 12. storočia, v dôsledku križiackych vojen, videli cudzie vojská, koľko je nevyužitej a neosídlenej pôdy v Uhorsku. Vtedy vrcholí kolonizátorské prúdenie. Českí, hlavne nemeckí i poľskí účastníci výprav sa usadili na základe teritoriálneho (územného) práva pre kolonistov za vlády Bela III., Ondreja II., Bela IV. i v Pravoticiach. Boli to najmä českí a poľskí osídlenci – napríklad český pôvod mala rodina Ševčíková, Elšíková a poľský pôvod rodina Šinská, Nižňanská a Bitarovská. O autochtónnom obyvateľstve ťažko dnes povedať, odkiaľ prišlo alebo odkedy jeho rod v Pravoticiach pretrváva, alebo komu sa podarilo zachovať ho. Medzi najstaršie mená obyvateľov patria: Španko, Galbo, Smatana, Grguľa, Beňo. Turecký pohyb zanechal meno Hedera.

V 18. storočí prišli na panské majetky do obce záhradníci, kováči a kočiši – odtiaľ mená Kasala, Kotlár, Pietrik. Na zakúpenú časť panského majetku prišiel Obert. Väčšina spomenutých mien je v Pravoticiach dodnes. Po prvej svetovej vojne sa v dôsledku povojnových udalostí v Maďarsku udomácnilo v obci meno Šorec. V prvých rokoch existencie Československa prišiel do obce obyvateľ s priezviskom Briška. Po druhej svetovej vojne pod vplyvom spriemyslenia Slovenska bola v najbližšom okolí Bánoviec nad Bebravou, Partizánskeho, Prievidze a Topoľčian zaznamenaná migrácia do nových priemyselných centier. Odchádzali hlavne mladí ľudia. Po socialistickej kolektivizácii i slovenskej dediny ako protipohyb

zaznamenali Pravotice príchod nových rodín, najmä z Kysúc. V súčasnosti sa popri tradičných menách vyskytujú aj mená Šudy, Pochyba, Plaštiak a ďalšie.

Zrekonštruovaný dom

Za zmienku stojí aj posledný uskutočnený archeologický prieskum vykonaný v roku 2014 spoločnosťou ACANTHA ARCHEOLOGY, s.r.o., počas stavby „Rýchlostná cesta R2 Ruskovce – Pravotice“. Samotná lokalita leží na pravej strane cesty vedúcej z Bánoviec nad Bebravou do Hradišťa prakticky hneď za odbočkou cesty do Pravotíc, v úseku 10,500 – 10,600 telesa stavby. Počas výskumných prác bolo na odhumusovanej ploche zistených 9 sídliskových objektov. Vzhľadom na to, že sa zachytilo iba 9 sídliskových objektov, môžeme sa domnievať, že sa zachytila iba okrajová časť sídliska, ktoré sa tam môže nachádzať. Z rozboru keramiky sa konštatuje, že sídlisko je možné chronologicky zaradiť do obdobia mladšej doby bronzovej, ktorá by mohla v rámci skúmanej plochy reprezentovať lužickú kultúru.

Vysvetlivka:

^{1/} Podľa Kosmovej Kroniky českej kráľ Vladislav (české znenie) prijal Břeťislava a jeho bojovníkom odkázal za pobyt Bánov (české znenie) blízko hradu Trenčín.

IV. NAJNOVŠIE DEJINY OBCE

Čestné miesto v dejinách príprav na Slovenské národné povstanie majú aj Pravotice. Nezostali nepripravené. Niektorí občania boli v odboji už od rozbitia Československej republiky. Od roku 1941 po prepadnutí Sovietskeho zväzu Nemeckom sa začal odboj rozširovať. Naši ľudia sa stali o sovietskych vojakov, ktorí ušli z nemeckých transportov a niektorí dokonca z koncentračných táborov. Bolo ich treba nielen skryť, ale aj ošatiť a vyzbrojiť. Pravotický rodák Anton Hedera v tej dobe pracoval v Zbrojovke v Považskej Bystrici. Nadviazali s ním spojenie a tak zaobstarávali zbrane. Spojenie bolo aj s ilegálnou skupinou v Bánovciach nad Bebravou a v Baťovanoch – v terajšom Partizánskom. Bratislavské spojky prichádzali na Jerichov a niektoré stretnutia s sa konali u rodiny Elšíkovej. Spojenie bolo aj s kapitánom Wajnholdom v Zemianskych Kostoľanoch. Zo sovietskych vojakov sa tu zdržiaval gardový dôstojník Baranov a vojak známy pod krycím menom Ivan Rapavý. Baranov na Betleheme vypracoval provízorný plán príprav na ozbrojené povstanie v hornej Nitre počas Slovenského národného povstania.

Niektorí členovia ilegálneho hnutia museli pred Nemcami utiecť a niektorí bojovali v povstaleckom vojsku. Z nich bol zvolený za prvého povereníka povstaleckej Slovenskej národnej rady pre telegramy a pošty v Banskej Bystrici občan Pravotíc Dr. Ján Ševčík.

Pravotice boli po ústupe Slovenského národného povstania do hôr často obsadzované nemeckými vojakmi. Ku cti občanov slúži, že nevyzradili rodiny povstalcov. V jednom z bojov s fašistami v okolitých horách položil za vlasť svoj mladý život Aladár Hedera, ktorý je pochovaný na miestnom cintoríne. Na našom cintoríne boli tiež pochovaní rumunskí vojaci, ktorí padli v boji pri oslobodení Pravotíc na dvore vtedajšej školy.

V roku 1945 bola v obci založená Komunistická strana Československa.

Po oslobodení Pravotíc na jar v roku 1945 bol utvorený revolučný národný výbor. Prvého predsedu Štefana Gaža menoval Okresný národný výbor v Bánovciach nad Bebravou. Pod vedením KSČ a národného výboru sa obec spamätávala z otrasov a hrôz vojny.

Prvým vzdelávacím kultúrnym stánkom v obci bola škola. Z písomných prameňov sa dozvedáme, že v roku 2022 by mala 344 rokov. Po oslobodení bol v nej riaditeľom František Tománek. Viedol aj miestnu ľudovú knižnicu. Jej vznik sa datuje od roku 1924, kedy jej knihy darovala Matica slovenská. Knižnica bola spočiatku umiestnená v škole.

V päťdesiatych rokoch bola škola premenovaná z bývalej národnej školy na osemročnú strednú školu a od roku 1961 na základnú deväťročnú školu 1. – 5. ročník. Školu však v roku 1977 takmer po tristo rokoch zrušili. Z nej sa spoločným úsilím občanov obce v rámci integrácie malotriednych škôl vybudovala materská škola, ktorú v roku 1988 pre nedostatok detí zatvorili.

V roku 1945 sa založilo i v našej obci spotrebné družstvo. Za pomoci všetkých občanov sa v akcii Z postavil nový obchod a pohostinstvo, požiarna zbrojnica, prvý kultúrny dom, v obci bola urobená čiastočná dažďová kanalizácia, zavedený rozhlas, osvetlenie a obnovili sa cesty. Neskôr bola postavená nová požiarna zbrojnica, rozšírený kultúrny dom, postavený dom smútku, boli čiastočne prekryté priekopy cez obec, ale urobili sa aj rôzne iné práce, ktoré skrášlili a zveľadili celkový vzhľad obce. Veľkým úspechom pre našu obec bolo i zavedenie plynofikácie v polovici šesťdesiatych rokov minulého storočia a obec Pravočice sa môže popýšiť tým, že patrila medzi prvé v bývalom okrese Topoľčany.

Budova školy a neskôr materskej školy v súčasnosti v prenájme na výrobu nábytku

V obecnej knižnici môžu obyvatelia nájsť štyri knižné tituly späť s našimi rodákmi alebo osobnosťami, ktoré prežili určitý úsek svojho života v Pravočiciach:

Rosinčin Juraj, zost. – Mons. Michal Šinský. Úvahy a kázne
Martin Horička: Gottwaldov demokrat (Zabudnutý príbeh Jána Ševčíka)
Anna Ševčíková: Kľúč od bielej aleje
Juraj Ďurný: Čary vody (dokument).

DOBROVOLNÝ HASIČSKÝ ZBOR

História

Dlhú tradíciu v obci majú požiarnici. V roku 1922 vznikla Zemská hasičská jednota, ktorá združovala okresné hasičské jednoty. Organizačne k nej patrili všetky hasičské zbory v obciach. Už od roku 1933 mala každá obec svoj hasičský zbor. Členstvo v zbore bolo dobrovoľné, funkcie čestné. Po druhej svetovej vojne prešlo hasičstvo rôznymi organizačnými zmenami. Už vtedy bolo aktuálne zamerať sa na spoločnú ochranu. Touto cestou sa vybrali aj naši otcovia a ich predkovia. V roku 1926 bol založený dobrovoľný hasičský spolok riaditeľom školy Štefanom Bitarovským. Svojou myšlienkou nadchol i ostatných občanov Pravotíc. K tým, ktorí spoločne založili prvý dobrovoľný hasičský zbor patria i Štefan Bitarovský, Ignác Galbo, Rudolf Valach, Gabriel Šinský, Štefan Gažo, Štefan Šinský, Michal Bitarovský, Anton Šinský, Juraj Bitarovský, Jozef Turček, Rudolf Galbo, Jozef Šinský, Gabriel Bitarovský. V tom čase mali k dispozícii malú dvojkolesovú striekačku na ručný pohon s cifrovaným kónským povozom. V roku 1930 hneď zasahovali aj pri dvoch požiaroch v Nedašovciach a Malých Ostraticiach. Už v tej dobe mali svoje uniformy. Oslovovali sa bratia. Členovia zboru sa zúčastňovali aj rôznych spoločenských akcií, napr. posviacky novej hasičskej striekačky v Nedašovciach, odhalenia pamätníka v Dolných Našticiach a samozrejme pomáhali pri malých a väčších požiaroch.

Obnovená požiarna zbrojnica

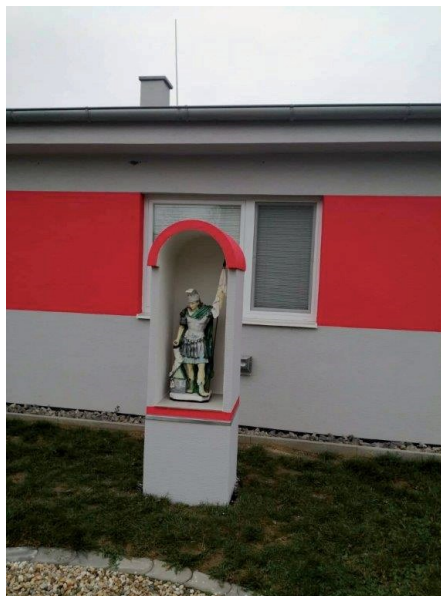
Súčasnosť

Dobrovoľný hasičský zbor (DHZ) v Pravoticiach ako účelové združenie so špecializovaním sa na zabezpečenie zverených úloh na úseku ochrany pred požiarmi v obci a verejnoprospešnej činnosti účinne prispieva k výchove telesnej a duševnej kultúry. Táto spoločenská prospešnosť a pozitívne hodnoty DHZ Pravotice mali a majú rozhodujúci podiel na nepretržitom organizovaní humannej činnosti v spolupráci s obecným zastupiteľstvom a starostom obce. Koncom roku 1996 došlo k novému územno-správne členeniu Slovenska. Vznikol okres Bánovce nad Bebravou, organizáciu začala riadiť Dobrovoľná požiarna ochrana SR Bánovce nad Bebravou.

Významnými dlhoročnými funkcionármi DHZ v Pravoticiach boli Anton Šorec, ktorý pôsobil v zbere ako predseda takmer tridsať rokov a DPO SR ho za jeho prácu vyznamenala titulom Zaslúžilý člen DPO SR a Jozef Vajdák, starosta obce v rokoch 2006 – 2014, ktorý bol v roku 2008 pri príležitosti životného jubilea za aktívnu a dlhoročnú činnosť vyznamenaný taktiež titulom Zaslúžilý člen DPO SR.

Od roku 2000 až doteraz je veliteľom Ing. Jozef Bagin. V súčasnosti má DHZ 35 členov. Členovia jednotky DHZO sú: Martin Bitarovský, Martin Netopil, Marek Jelenčiak, Dominik Krcho, Martin Gular, Róbert Forgáč, Dušan Španko, Ing. Pavel Oravec ml., Juraj Bitarovský, Ján Šinský.

Tento kolektív reprezentuje našu obec na úseku ochrany pred požiarmi, ale i na kultúrno-spoločenských podujatiach a môže sa pochváliť i veľkou zbierkou ocenení a putovnými pohármi. Predstavitelia DHZ v súčasnej dobe: Martin Bitarovský – predseda, Ing. Jozef Bagin – veliteľ, Martin Gulár – tajomník, Martin Netopil – preventívár, Dominik Krcho – strojník, Róbert Forgáč – pokladník, Marek Jelenčiak – práca s mládežou.

Svätý Florián – patrón hasičov

Hasiči v posledných rokoch zasahovali aj pri mimoriadnych udalostiach: povodne Rybany a Nedašovce, požiare rodinných domov v obci Pravotice, požiar slamy a strniska v Nedašovciach, rôzne technické zásahy ako napr. polámané stromy, čistenia studní a šacht, umývanie znečistených ciest a plôch.

V roku 2018 sa obci podarilo cez projekt Ministerstva vnútra SR získať dotáciu 30-tisíc eur na obnovu budovy hasičskej zbrojnice, ktorá bola v schátranom stave a následne prešla budova kompletnou rekonštrukciou.

V roku 2020 sa podarilo obci doplniť a posilniť techniku pre našu DHZO v podobe vozidla Iveco Daily s plnou hasičskou výbavou potrebnou pri zásahoch, ktoré bolo našim hasičom slávnostne odovzdané 30. januára 2020 v Považskej Bystrici.

PD „BREZINA“ PRAVOTICE, DRUŽSTVO

Výmera poľnohospodárskej pôdy: 1 400 ha

Počet dojníc: 400

Počet zamestnancov: 80

PD „BREZINA“ PRAVOTICE, družstvo bolo založené 17. januára zlúčením Jednotných roľníckych družstiev: Brezolupy, Nedašovce, Pravotice a Vysočany. Rada Okresného národného výboru v Topolčanoch uznesením č. 6/1975 zo dňa 28.1.1975 schválila vznik družstva so sídlom v Pravoticiach. Územie katastrálneho obvodu sa nachádza na okraji Nitrianskej pahorkatiny patriacej do Podunajskej nížiny a je začiatkom Strážovskej vrchoviny. Územie spadajúce do hospodárskeho obvodu PD patrí k povodiu riek Nitra a Bebrava. K sídlu v Pravoticiach patrí aj farma v Nedašovciach a Ostraticiach, čo pokrýva dva okresy. Nadmorská výška prevažnej časti sa pohybuje od 200 až 320 metrov n. m. Chotár PD Brezina je ideálny pre maliarske plátno, je zvlnený, obklúčený lesmi, z ktorých na polia zablúdia čriedy vysokej divej zveri a v lete prežiarený farbami zlatých lánov obilia, zelených kukuríc, lucerien a lúk. Družstvo sa venuje rastlinnej výrobe, a to pestovaniu hustosiatych obilovín, ako sú jačmeň jarný, jačmeň ozimný, pšenica, kukurica na zrno, repka kapustová olejná. Z okopanín sa venuje pestovaniu cukrovej repy a špeciálnu rastlinnú výrobu dotvára novovybudovaný marhuľový sad o rozlohe 6 hektárov. PD Brezina Pravotice od svojho vzniku prešlo mnohými zmenami, tak ako si to vyžadovalo obdobie, okolnosti. Od svojho vzniku púta pozornosť svojím vývojom, snaží sa udržať zamestnanosť a výrobu aj v súčasnom krízovom období. Prešlo zmenami na postoch vedenia, technických pracovníkov a vždy vedelo nájsť svoje miesto v spoločnosti. Na družstve ožil model, ktorého úspech vychádza z minulosti a ktorého zdrojom je oživená poľnohospodárska výroba. Silou pravotického družstva je stabilita úrod, úžitkovosť hospodárskych zvierat, efektívne vynakladanie nákladov na jednotku produkcie a, prirodzene, vysoká kvalita ponúkaných komodít a produktov.

Živočíšna výroba napriek zložitej situácii udržala chov plemenných zvierat. Zameraná je na chov hovädzieho dobytku slovenského strakatého a šľachtiteľského chovu bielej ušľachtilej ošípanej. Denná produkcia kravského mlieka je 9 500 litrov od 400 kráv. V chove ošípaných je 60 kusov prasníc.

Družstvo má v areáli zriadenú vlastnú zvernicu pre daniele a muflóny. Po generačnej výmene v roku 2013 prebrala podnik štvorica manažérov, dnes členov predstavenstva, ktorí sa poctivo snažia smerovať podnik k rozvoju, k sofistikovanejšej štruktúre podnikania vyúsťujúcej do tvorby produktov s vyššou pridanou hodnotou. Počas deviatich rokov

postupne obmenili a zveľadili strojový park, zrekonštruovali haly, budovy a všetky priestory administratívy.

Na družstve sa rozhodli, že nebudú len klasickými chovateľmi, a tak pred tromi rokmi vybudovali modernú mäsovýrobu, vďaka čomu zákazníci poznajú viac ako 90 druhov výrobkov od klasických až po špeciality, ako aj sušené mäso, klobásy, paštéty a ďalšie gurmánske produkty.

Súčasťou mäsovýroby je podniková predajňa, kde si zvykli nielen domáci, ale aj ľudia zo širokého okolia nakúpiť čerstvé mäso a mäsové výrobky. Dvakrát do týždňa predajňa expeduje výrobky vlastnou dopravou do predajní na Liptove, Turci a v Bratislave. Celá mäsovýroba je postavená na mäse z vlastného chovu, čo je v dnešnej dobe vzácnym komponentom. Ústrednou myšlienkou filozofie riadenia podniku je schopnosť čo najefektívnejšieho využitia všetkých dostupných kapacít, ktoré má podnik k dispozícii. Týka sa to nielen práce zamestnancov, ale i využívania majetku i priestorov, ktorými podnik disponuje.

Okrem uvedených hlavných činností sa podnik venuje medzinárodnej a vnútroštátnej doprave, poskytuje ucelené linky na prácu v službách, ako aj sušenie úrody.

Tým, že podnik prevádzkuje mäsovýrobu, mäso a mäsové výrobky spracováva aj vo svojej novovybudovanej kuchyni, kde sa okrem vlastných zamestnancov stravujú aj zamestnanci okolitých firiem. Kuchynä sa využíva aj pre záujemcov o spoločenské akcie, ktoré vie pripraviť na kľúč.

V priebehu kalendárneho roka družstvo poriada akcie pre deti i dospelých ako sú Deň detí, Mikuláš a jednou z najväčších akcií je prezentácia nášho družstva a mäsovýroby v Deň otvorených dverí, kde môžu návštevníci ochutnať a zakúpiť si mäsové výrobky a prezrieť si priestory podniku, stroje a zvieratá, vyžitie počas tohto dňa spríjemňujú miestne kapely, ako aj pozvaní populárni hostia. Na tejto akcii si príde na svoje každá generácia.

Družstvo je od svojho vzniku oporou okolitých obcí, dôležitým partnerom pre pomoc a riešenia rôznych situácií, súčasťou miestneho života. „Najdôležitejší v rozhybaní všetkého vždy boli a sú ľudia,“ to odkazuje terajší predseda predstavenstva družstva Ing. Ľuboš Podoba.

Areál PD "BREZINA" PRAVOTICE, družstvo

TELOVÝCHOVNÁ JEDNOTA SOKOL PRAVOTICE

História futbalu v našej obci sa začala písať v roku 1935 pod názvom ŠK Pravotice, jej zakladateľmi boli Štefan Ševčík spolu s bratmi Jozefom, Štefanom a Emilom Poštrkovcami, Štefan Smatana a Ján Ševčík. Prvú futbalovú loptu zakúpil Štefan Ševčík a prvý zápas odohrali na lúkach proti ŠK Nedašovce v tejto zostave: v bráne Ján Ševčík, obrana Štefan Nižňanský a Jozef Bitarovský (Ďureje), záloha Štefan Poštrk, Štefan Smatana, Jozef Bitarovský (Lavrinceje), útok – krídla Jozef Poštrk, Ján Hano, spojka Emil Poštrk, Jozef Španko a center Štefan Ševčík.

Po II.svetovej vojne prišiel do obce František Pernička, ktorý znovu rozbehol športový život a futbal sa začal hrať súťažne. Futbalisti utvorili organizáciu Telovýchovná jednota Sokol Pravotice a od roku 1948 hrali v štvrtej skupine na terajšom ihrisku v Nedašovciach. František Pernička zaviedol v obci aj ďalšie športy ako volejbal a stolný tenis. V roku 1964 sa pod vedením predsedu Antona Šinského začalo s budovaním nového ihriska.

Ihrisko, kabíny TJ Sokol Pravotice a multifunkčné ihrisko

V roku 1984 sa na miestnom ihrisku dokončila výstavba športových kabín, v roku 1985 futbal v obci oslávil 50. výročie. Pri tej príležitosti odo-hral TJ Sokol Pravotice domáci zápas s Internacionálnimi Slovan Bratislava. Vtedajším predsedom bol Ľudovít Šorec, po ňom Milan Šorec, významnou mierou prispeli i naši rodáci Aládar Blaho a Štefan Šudy, prostredníctvom nich sa zakúpil autobus, na ktorý oni aj istou čiastkou prispeli. Funkcie predsedov vykonávali: Jozef Daniš, Stanislav Šinský, Anton Šorec ml., Peter Bitarovský.

V súčasnosti je predsedom Peter Šinský, vo výkonnom výbore sú Mgr. Jozef Nižňanský, Mgr. Slavomír Turek a pokladníčkou je Viera Bridová. Trénermi družstva mužov sú od roku 2016 Patrik Varga a Mgr. Jozef Nižňanský. Aktuálny zoznam hráčov A mužstva, ktoré hrá v VII. lige "B" ObFZ Prievidza: Patrik Urban, Michal Šinský, Marián Šagát, Andrej Jakubček, Mário Guga, Peter Slamka, Pavol Netopil, Martin Bitarovský, Patrik Varga, Marián Ďurech, Marián Galis, Juraj Graňačka, Jaroslav Bitarovský, Milan Prístupný, Slavomír Turek, Marián Stuparič, Rastislav Kasala, Jozef Nižňanský, Ľubomír Bezák, Tomáš Šinský (zranený).

Od roku 2015 funguje v obci aj prípravka detí, ktorá súťaží v MIX U11 ObFZ Prievidza a trénuje ju Pavol Grňo. Aktuálny zoznam detí v prípravke: *Emma Bitarovská, Karolína Bitarovská, Nina Nižňanská, Vanesa Gol-dbecherová, Nina Graňačková, Alex Poštrk, Filip Šinský, Radovan Mášik, Lukáš Ďurny, Adam Bitarovský, Adam Turňa, Michal Antala.*

V roku 2021 prebehla z vlastných zdrojov obce rekonštrukcia budovy športových kabín – výmena okien a dverí, výmena podláh, svietidiel, vymalovanie interiéru a vonkajšej tribúny, montáž bezpečnostného zábradlia na tribune.

ĎALŠIE SPOLKY V OBCI

Postupne sa v obci zakladali aj ďalšie organizácie. Ani ženy nezostali bokom, v roku 1947 vytvorili organizáciu Výbor žien. Výbor žien mal sekciu Zväz roľníckych žien, neskôr Slovenský zväz žien. Ženy tiež vyvíjali bohatú kultúrnu činnosť v obci. V roku 1955 bol v obci založený Československý Červený kríž. Škoda, že táto organizácia, ktorá vyvíjala humánnu činnosť, zanikla.

Početnou organizáciou je i poľovnícke združenie Krížne Pravotice. Vzniklo v roku 1955 ako Poľovné združenie Partizán. V roku 1968 sa premenovali na spoločnosť Vinohrad, neskôr Poľovné združenie Krížne Pravotice. V roku 2020 malo PZ 43 členov, do funkcie predsedu bol v roku 2022 opakovane zvolený Jozef Páleník ml.

V roku 1957 sa vytvoril Československý zväz mládeže. Z neho sa v roku 1970 vytvoril Socialistický zväz mládeže, ktorý pomohol v tom čase založiť náš občan, žijúci v Bratislave, Aladár Blaho. Začiatky založenia i niekoľko rokov po založení boli roky nadšenej kultúrno-osvetovej práce mládeže, ktorá hrávala divadlá, nacvičovala estrády, zúčastňovala sa rôznych kultúrnych a spoločenských podujatí i súťaží poriadaných OV SZM, v ktorých získala veľa cien a diplomov.

V tom období bol veľmi populárny aj ženský futbal. V období rokov 1970 – 1975 bola ženská jedenástka zložená z členiek SZM v Pravoticiach. Zúčastňovali sa ženských futbalových turnajov v okolitých obciach i ďalších športových podujatí.

V roku 1963 bol v obci založený Československý ovocinársky a záhradkársky zväz, ktorému vďačíme za ne jeden ovocný strom a krík.

Od roku 2004 začal pod vedením organistu Kamila Ďúrneho fungovať spevokol, ktorý príležitostne sprevádza cirkevné obrady (spev pašii počas Veľkej noci, bohoslužby počas Vianoc, pohrebné obrady).

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÉ AKTIVITY

V obci aktívne pracujú futbalisti, dobrovoľní hasiči a hokejbalisti. Futbalové mužstvo hrá v oblastnom futbalovom zväze Prievidza v VII. lige B, zmiešané združstvo prípravky MIX Skupina E. Dobrovoľní hasiči sú zaradení v kategórii B v systéme celoplošného rozmiestnenia síl a prostriedkov hasičských jednotiek na území SR a v letných mesiacoch organizujú hasičskú súťaž O pohár starostky obce a Memoriál Jozefa Vajdáka. Hokejbalisti organizujú KONOVIACUP.

Deň matiek

Stretnutie jubilantov a seniorov

Obec a jej organizácie organizujú rôzne kultúrne, spoločenské a športové podujatia – ples športovcov, karneval, stavenie mája, oslavy Dňa matiek, deň detí, rozlúčku s prázdninami, Pravotickú kvapku krvi, Šarkaniádu, Mesiac úcty k starším – stretnutie jubilantov a seniorov, Mikulášsky sprievod obcou, Vianočný stolnotenisový turnaj, Batôžkový Silvester alebo Spoločný turistický výstup na Silvestra, uvítanie novonarodených detí do života. Bohužiaľ, pandémia od marca 2020 výrazne obmedzila možnosti organizovať uvedené podujatia, ktoré sa opäť v tomto roku naplno rozbiehajú.

Budova obecného úradu a kultúrneho domu s drevorezbou sovy

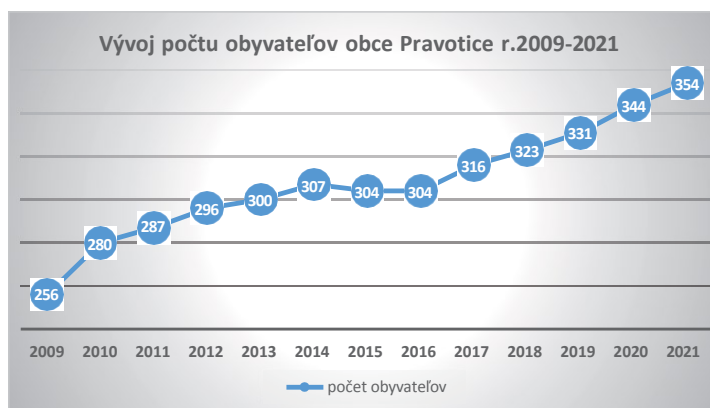

Nový asfaltový koberec na miestnej komunikácii k ihrisku

Obec prešla viacerými zmenami rozvoja budovania infraštruktúry a zlepšovania životných podmienok občanov. V súčasnosti sa s rozvojom životnej úrovne a modernizáciou snaží vytvárať podmienky pre stále lepší a kvalitnejší život občanov. Svedčí o tom rekonštrukcia verejného osvetlenia a miestneho rozhlasu, budovanie chodníkov, opravy a modernizácia verejných budov a objektov (kompletné rekonštrukcie budovy OcÚ a KD, hasičskej zbrojnice, domu smútku a kabín TJ, výmena dvoch autobusových zastávok, obnova obecnej studne, obnova obecnej knižnice), nový asfaltový koberec na štátnej ceste a dvoch miestnych komunikáciách, vybudovanie detského, multifukčného a workoutového ihriska pre deti a mládež, kamerový systém v obci, vysporiadanie pozemkov do vlastníctva obce, čo znásobuje možnosť získania dotácií a transferov na ďalšie zveľadenie obce v prospech nás všetkých. Obec hospodári s vyrovnaným rozpočtom bez úverov a pôžičiek.

Samozrejme, že tieto aktivity v súčasnosti nie je možné financovať len z rozpočtu obce, ale s pomocou projektov, dotácií z Ministerstva financií SR, PPA, Envirofнду, Ministertsva vnútra SR a rôznych grantov od neštátnych organizácií. Výsledkom doterajších snáh je v posledných rokoch väčší záujem mladých ľudí a rodín s deťmi o nové stavebné povolenia na rekonštrukcie a novostavby rodinných domov, a tým priamoúmerne narastajúci demografický vývoj obce. Za posledných desať rokov pribudlo v obci 25 nových rodinných domov, v tomto roku sú rozostavané 4 rodinné domy a 5 ďalších je ešte v pláne v IBV Pravotice oproti predajni COOP Jednota. Počet obyvateľov v posledných desiatich rokoch stúpol o 67 obyvateľov, čo predstavuje nárast o 23 percent. K 31. 12. 2021 mala obec 354 obyvateľov.

ZÁVER

Obec Pravotice nepatrí medzi najstaršie a ani najvýznamnejšie obce v bánovskom regióne. To však neznamená, aby sme jej nevenovali pozornosť a nezaujímali sa o život a prácu našich predkov. Ak chceme pochopiť našu súčasnosť, musíme porovnať život a možnosti našich predkov s našou dobou a jej možnosťami.

Ak naši predkovia dokázali milovať a zveľaďovať svoju obec v dobách minulých a zanechali nám dedičstvo hodné slova rodná obec, o to viac sme povinní zoznámiť sa aspoň s jej stručnými dejinami.

Podnet na hlbší pohľad do dejín Pravotíc dal obecny úrad pri príležitosti 790. výročia prvého písomne zachovaného záznamu o Pravoticiach a osláv mikroregiónu Bánovecko. Brožúrka aktualizuje vydanie z roku 2009 pod č. ISBN 978-80-970175-0-7.

Písať o minulosti našej obce je spojené s veľkou námahou, lebo sa nezachovala ani školská kronika, ktorá sa stratila v roku 1975, keď bola zrušená základná deväťročná škola. Jej inventár prešiel do majetku Základnej deväťročnej školy v Rybanoch. Inventarizáciu školy urobil jej posledný riaditeľ, František Tománek. Ústna tradícia, často silne subjektívizovaná, musela byť overovaná v súvisi s dejinami obcí a mestečiek, s ktorými Pravotice boli v minulosti úzko späté majetkovo, politicky, sociálne. Z nich najmä Trenčín a Dubnica nad Váhom majú vedecky spracované monografie, Bánovce nad Bebravou majú niekoľko starších publikácií, v ktorých sa spomínajú Pravotice.

V spomienkach na našu malú obec nie je cieľom podať úplné a vyčerpávajúce dejiny. Cieľom bolo poukázať krátko a stručne na najdôležitejšie javy v jej histórii, v posledných rokoch aj na jej demografický a stavebný rozmach.

Chcem sa poďakovať mojim predchodcom – predsedom a starostom, poslancom obecného zastupiteľstva a zamestnancom obce, ktorí prispeli svojou prácou, ale i svojimi návrhmi a nápadmi k vytváraniu krajšieho prostredia, v ktorom žijeme.

Moje poďakovanie patrí všetkým občanom, rodákovi a známym, ktorí sa akýmkoľvek spôsobom pričínili o materiálne, kultúrne, športové alebo duchovné zveľadenie našej obce.

Pravotice patria medzi malé obce na Slovensku s malým tímom ľudí a malým rozpočtom. Ale pre svojich obyvateľov sú domovom, ktorého pestý obraz sa snažme spoločne maľovať optimistickými farbami do budúcnosti.

Mgr. Viera Graňačková, starostka obce

Zoznam starostov (predsedov MNV) v obci od r. 1926 do 2022

Meno a priezvisko	Obdobie
Anton Obert	1926 – 1931
Gabriel Šinský	1931 – 1937
Valent Bitarovský	1937 – 1942
Michal Šinský	1942 – 1945
Štefan Ševčík	1945 – 1948
Jozef Nižňanský	1948 – 1954
Jozef Daniš	1954 – 1956
Viktor Blaho	1956 – 1957
Štefan Šinský	1957 – 1959
Emil Hlocký	1960 – 1964
Jozef Španko	1964 – 1976
Jozef Kasala	1976 – 1981
Jozef Šorec	1981 – 1986
Ing. Milan Gbelský	1986 – 1990
Štefan Galbo	1990 – 1995
Ján Bitarovský	1995 – 2002
Anton Bitarovský	2002 – 2006
Jozef Vajdák	2006 – 2014
Mgr. Viera Graňačková	2014 –

Zoznam správcov farnosti v obci od r. 1664 do 2022

Hoci začiatky farnosti siahajú pred rok 1310, mená farárov farnosti sú známe až od roku 1664. Pred rokom 1664 vieme, že tu pôsobil Christophorus Orocz, ktorý pochádzal z Vysočian, nevieme však o ňom nič bližšie. Po ňom nasledovali:

Meno a priezvisko	Obdobie
Andreas Ďórni (Gyornny) (pôsobil vo farnosti 6 rokov a tu aj zomrel)	1664 – 1670
Ján Bartovič (Bartovicz)	1670 – 1679
Georgius Adamovič (Adamovicz)	1679 – 1689
Joannes Skačianský (Skatsany)	1689 – 1695
Joannes Geršič (Gersicz) (zomrel vo farnosti v roku 1701 vo veku 54 rokov)	1695 – 1701
Joannes Ignatius Kralovič (Kralovicz)	1701 – 1703
Petrus Divák (zomrel vo farnosti v roku 1715)	1703 – 1715
Joannes Pastaj (Pasztay) (tri roky tu pôsobil ako administrátor a tu aj zomrel)	1715 – 1718
Thomas Boldis	1718 – 1722

Joannes Josephus Valentini (nar. 1682, do Vysočian bol preložený z Mitíc, zomrel 28.5.1746, vo Vysočanoch postavil faru)	1722 – 1746
Joannes Zima (nar. 1716, bol farárom v Uhrovci, preložený do Vysočian, kde zomrel ako 39-ročný)	1746 – 1755
Stephanus Očelkaj (Ocselkaj) (nar. 1687, do Vysočian prišiel ako penzionovaný farár z Uhrovca, zomrel v ten istý rok ako 68-ročný)	1755 – 1755
Joannes Valentovič (Valentovicz) (nar. 1722 v Skačanoch, pôsobil ako farár v Rybanoch a dekan v Hradišti)	1755 – 1763
Michael Mariáši (Mariassy) (nar. 1736 v Komjath, v roku 1790 zomrel vo veku 54 rokov, vo Vysočanoch pôsobil 27 rokov)	1763 – 1790
Georgius Daniš (nar. 1754 v Chudej Lehote, v roku 1818 zomrel vo veku 64 rokov, vo Vysočanoch pôsobil 28 rokov)	1790 – 1818
Franciscus Illing	1818 – 1822
Josephus Čelko (Cselko) (do farnosti prišiel z Chynorian ako dočasný správca fary a po dvoch rokoch zomrel)	1822 – 1824
V.A.D. Josephus Berner	1824 – 1850
V.A.D. Franciskus Zsilkay	1851 – 1883
Július Toman (zomrel v roku 1911 vo veku 63 rokov v Hlohovci)	1884 – 1904
V.A.D. Josephus Benyak (nar. 1863 v Rybanoch)	1904 – 1917
V.A.D. Aemilius Augustinus (nar. 1887 v Domaniži, vo farnosti pôsobil 38 rokov a je tu aj pochovaný)	1917 – 1955
František Schottert (nar. 1907 v D. Piali, zomrel v r.1984)	1955 – 1959
Štefan Štefkovič (nar. 1908 v Skačanoch, zomrel 8.5.1983)	1959 – 1974
Ing. Jozef Oliš (nar. 1941 v Dolnej Súči, zomrel 24.4.2019)	1975 – 1977
Pavol Židek (nar. 1949 v Rajci, zomrel 3.6.2020)	1977 – 1997
František Cvacho (nar. 1963 v Žiline)	1997 – 2000
Miroslav Hoždora (nar. 18.6.1970 v obci Lúky, správca farnosti v Nevidzanoch)	2000 – 2017
Jozef Blahovec (nar. 1982 v Čadci)	2017 –

FOTODOKUMENTÁCIA:

Drevorezba sovy 2018

Obnova obecnej knižnice 2015

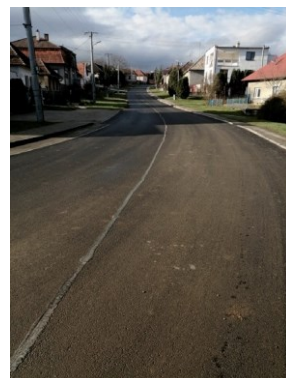
Brigáda na vyčistenie lesa 2019

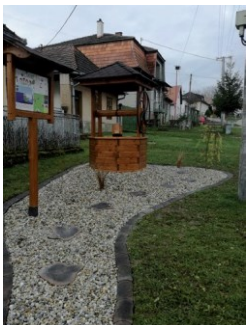
*Medovníčky od
p. Lýdie Jedličkovej*

Veľkonočná výzdoba 2021

Obnova cesty od KD po kostol 2020

Obnova studne 2017

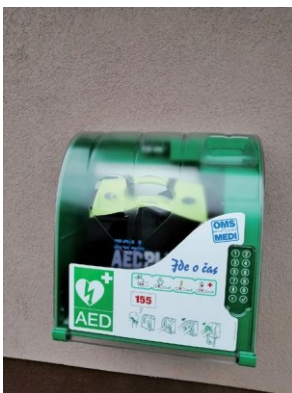
Orechová alej 2022

Rekonštrukcia kuchyne KD 2020

Vodník v parku 2021

Defibrilátor na budove KD

Posedenie pri obecnej zabijačke v KD 2016

OBSAH:

Úvod.....	2
I. Z najstarších dejín Pravotíc a ich okolia	3
II. Obec a jej vlastníci	7
III. Štruktúra obyvateľstva.....	11
IV. Najnovšie dejiny obce.....	16
Dobrovoľný hasičský zbor	18
Poľnohospodárske družstvo Brezina	21
Telovýchovná jednota Sokol Pravotice.....	24
Ďalšie spolky v obci	26
Kultúrno-spoločenské aktivity.....	27
Záver.....	30
Zoznam starostov v obci od r. 1926-2022.....	31
Zoznam správcov farností v obci od r.1664-2022... ..	31
Fotodokumentácia.....	33

Použitá literatúra:

1. Uhlár V.: Okres Topoľčany, 1988
2. Kolektív autorov: Vlastivedný slovník na Slovensku. SAV Bratislava 1978
3. Majtán M.: Názvy obcí na Slovensku za ostatných 200 rokov. Bratislava 1972
4. Krupica O.: Pravek severného povodia rieky Nitry, 1973
5. Stránsky A.: Dejiny biskupstva Nitrianskeho, Spolok sv. Vojtecha, Trnava 1933
6. Ševčíková A.: Z histórie obce Pravotice pri príležitosti 750. výročia obce
7. Kronika obce Pravotice
8. Encyklopédia miest a obcí Slovenska. PS-LINE 2005
9. Poznateľky zo Štátneho archívu Topoľčany
10. ACANTHA ARHCEOLOGY s.r.o., Výskumná dokumentácia z archeologického výskumu Rýchlostná cesta R2 Ruskovce – Pravotice č. 8-c/2014-AV-25/14

Vydal: Obec Pravotice
Zostavili: Mgr. Viera Graňačková, Mgr. Andrea Struhačková
Fotografie: Obec Pravotice
Grafická úprava: Trenčianske osvetové stredisko v Trenčíne
Tlač: FORK, s.r.o., Martin
Náklad: 250 kusov
ISBN: 978-80-570-3902-0